

С (Алт.)
У-348.

N. Sevalkov.

К
А
Н
Д
У

В
Ь
С
А
К.

KANDU ВЬСАК.

(Окровавленный нож).

Төрт вөлюкту оҗп.

Оҗрот Овлазтың Албатынь вичикке үредер керекти
вақкарган вөлюги сьгарган.

Ulalu tura.

1930, ҫы.

С (Алт)
4-348

ОҢНОЈТОН УЛУС:

Векреј.—55 җашту җокту кизи.

Сокыгваҗ.—Опын емегени, бир 45 җашту.

Апсы.—Алдында партизанда волгон, емди аймакта иштеп җат, бир 30—35 җашту.

Мақтаҗ.—Важ, иҗи җаан, бир 60—65 җашту.

Саргасак.—Опын емегени, бир 30 җашту.

Ворволҗик.—Җокту, војь вайлarga җалга җыреци кизи, аракызак, 25 җашту.

Сыскап.—Аракызак вай кизи, 35 җашту.

Исполнитель.—30 җашту.

Җараҗ.—14—15 җашту, Векрејдин кыс валазь.

Сесек.—Апсыпын иуль, војь комсомол.

411010 V⁰

Горно-Алтайская
областная
БИБЛИОТЕКА.

BAŞTARKЪ BÖLÜK.

(Oյն çoktu Bekrejдың ајында volup çat. Bekrej çыткъ өdyгyn çатар oturu. Соқываş bir savat suulu кирди).

Baştarkъ көryngeni.

(Bekrej-le Соқываş).

Соқываş. (Ајлына кirele). Ondu er ulustar aştъ birigin iştep таар turular, vistin Bekrej deze, neme ederi çok turu...

Bekrej. (O d y g y n ç a m a n). Bu kadъt menin mojnъmdъ kynъ-le kыkыp vozovos turu... (Өk-tөnizip) biriger, biriger kolektipta ne çakşыпъ tap-тып?

Соқываş. Акыр vала, евеş өkтөnizip ol... (tolukta turgan kavъn çaar ulap) ol ondo turgan arvaп kanca krezige çetpegej... Vozop varza, tişterin-de kerek çok voloverer... O kalak, kalak sananarga-da korkuştu...

Bekrej. (Асьпыр). Korkuştu volzo, çadyр өlover!... (Өdygin kederi сасыр, тышкарь сыктъ).

Ekinci көryngeni.

(Соқываş çапыскан).

Соқываş. Çe ondyjne, kizi евеş-le artык ermek ajdar volzo асьпыр сыгар... Bu тындыj çadyştъ kizi ne dep ajdar... Ol kollektivta çatkan ulustъ көrөrgө-

de suymcyly. Bojlorъ toju, vala-varkazъ şkoldo, mal çurtъ çaranъr өnzip keldi... Oo yzeri arъ veri көспөј bir-le çerde tokънар çadъr turular. Biste deze ne? Mal өспөs, çurt çaranvas, vala-varkalarъvъs yuredyni tort vilbes, karanujga vastъrъr, akçarъkka сьгъr volvos turuvъs... Bekrejdi, өзөkkө көсүр; tokънар bir çerde çurttajль деп, bir kattap ajtkam, sraj volvos-ne... (Bekrej kirdi).

Үсүнси көрүнгени.

(Bekrej-le Sokъvаş).

Bekrej. (Kirip kelele bir eves un-cukraj). Ol vozu kajda vargan volvogoј, көрүпvej çat... Baldardъ oo ijgedij kerek volgon...

Sokъvаş. Baldardъ men kajdan көрөјin. Işteer iziң çok-to, sen voјьñ varъr көr...

Bekrej. Kadъt, sen meniң kulaktarъmdъ tundur-va!... Men ozo vajlarga kъstadъr-çaman көrdyrgem, emdi sen meni çaman көрөргө turuñ-va?...

Sokъvаş. E—e—e, vajlarga kъstatkanъn undu-vagan—turъ... Ol tuzunda olorgo işter voјьññ mal-çurtъndъ өnzidip volvojton; emdi çalkurъr, ottъñ çanъna çadъr alala өnzidip alarga turuñ-va?... Çok, opoјьr oturzañ, aştъ oozъna bir-de kizi salъr verbes... Onъñ ordъna өзөkkө tyzur çurttajль?... Ondo, işteer çer tavъlar, vala-varka-da şkolgo çyurp, vicikke tas-kaar...

Bekrej. (Bazъla çajkap). Çok kadъt, sen meni kanajъr-ta mekelep, өзөkkө tyzurp alatanъñ çok. Onъñ ordъna men oo өlөrim... Ozo adam-enem-de bir çerge tokънар çadatanъñ vilvejten, men oo ne varajъn.

Сокьгваş. Ozogъзып undувај, вајлапър, çaantaјып eklevus kerizip oturзавъs ne volog?... Kizi бу тьпај-та-ла koomoj çyryp өлөтөн турu.

Бекреј. Boo çetre өлвөј канайър çattъвъs, а?! Byгун sen ne көдурьлур ськтън, çyzун orto meniң çuduruk çip vararga турuн-ва? (Талајър keldi).

Сокьгваş. (Ijlap). 30 çaşka çetre sen-le çurt-тар, çudруктан-ла, çaman ајтырагынан ваşка мен, он-ду çадьт көрвөдим?... Bir-bir ајылга ајылар вагыр kelejн dezem vozotpөs, çuunga varајып dezem, кy-пуркер vaza vozotpos, бу кандьј çадьş... (Огынга çьгыла туşti).

Бекреј. Kicinek vала сылар ськтава! Çадьş şara-вај турган volзо, var, тьпаң ськ!...

Сокьгваş. Çaş tuzumda, bir eвеş nemely volo-гьмда, kerekty volgom, kalганьнда senen алганьм бу çat...

Бекреј. Sen kadьт, vөгу сылар ulува... (Тьş-кагы kizi çөtkyrdi. Сьгыт-ла тьјмен тьтьър вардь. Бекреј тьндар ezik ça-ар vastь. Ансь keldi).

Tөrtinci көруngeni.

(Бекреј, Сокьгваş-ла Ансь).

Ансь. (Ezikten kirip). Бу slerde кандьј çaан тьјмен volур çat?...

Бекреј. Çок, тьн-ла çaан тьјмен volгонь çок-ла... Öгө отур Ансь...

Ансь. (Сокьгваştьн огьнда çадьр ьјлар турганьн көгур алала). Ol yj kizi ne ьјлар çat? Sen ne volдьн Сокьгваş!...

Сокьгваş. Bistin çadъзьвьста keriş-soguştan vaş-ka neme volor emes...

Апсь. Bekrej, kargan çaşka çetre çadъp soguzarъ çakşь emeş-ve?... Sen kajтъn Bekrej!...

Бекреј. (K a l t r a p). Апсь, мен онь vozokoј sokpodъm, sogordon volgoј savar-la-da tijvedim...

Сокьгваş. (T u r u p k e l e l e). Sen-le 30 çьl-ga сьgara çurttap, —senin çudruktarъnnaң, edimde vudъn çer-de çok, kødre køk!...

Апсь. Batta Bekrej (в а з ь н ç а ј к а р). Sen kajтъn?... Kargan çазьна çetre vajlarga kuldadъp, emdi sovet çan tuzunda amъr çakşь çadar ordъna mъnajъp varat-va kizi?... Neni vlaazъp sogъşklajzar-ne?... (Bekrej в а з ь н t ø m ø n v o z o d ь p a l ь p o t u r ь).

Сокьгваş. Sen Ancî, војьн-da vodozon, kovъçik-tin icinde çurttap turgan çanъs-la vustun aјьl, ondu çadъş kørveј, karanujga vastъrъp, vala-barkanъ vicikke-de uyredip alatan argavъs tort çok... Aş kursagъvъs vaza vozodъ... Војьна munъ aјdar volzo çarabas, çalkuratanъ vaza vu çer emes... Emdi munajъp-la oturzavъs aştъ viske kem verer... Bajlarga suranъp men ølzøm-de varvazъm...

Бекреј. Men varъp surazъn dep turun-va? Meni olor vaza-la çegip alzъn dep turun-va? Olordon aştъ surajtanъ toktozъn...

Сокьгваş. Seni olorgo ijip turgan kizi çok. Çalkurvaj ККОВ—kø—do bir eveş iştengen volzo, saa aştъ ol-da verer edi-le...

Апсь. Bekrej, slerdin çadъзьгар сьндар-ta argazъ çok voluptъr... ККОВ-to aş var. Men saa onon bir 4—5 pudтъ surap vereјьn, sen оньң ucun olorgo

işter ver... Bir-bir kiziden surar al, onьn kijinde ko-
zo varalь...

Векреј. (S y u n y p). Sen Ancı, bu kerekti ma
ajlar ver, çee onьn kijinde men argamьdь tavarьm...

Аңсь. Çe! Çөр. Men bu bogosь agь çanьndagь
ajьdarga varьp kelejьn. Onca sen attь taar al... (Аң-
сь ezikten сьгајьn-la derde Çaraş
kirdi).

Çaraş. Ezender Аңсь!...

Аңсь. Ezen, ezen valam!... (Ськть).

Bezinci көруngenі.

(Векреј, Соқыгваş, Çaraş).

Соқыгваş. (Векреј çaar). Kizinin ajtkanьn
neme vodovos emej... Çurtsovetten-ok suraza voluştь
kөрөр...

Векреј. Sen valam kajdan veri çyryp keldin? So-
lun-sovyг ne ekeldin, тьnaar oturur kuucьndar ver...

Çaraş. (Адзьньньн çаньна oturur).
Men tygy-y-y өзөктөgi ajьdarga ajьdar, komsomol-
дьн çuиьна oturur, çurtsovetтин-de clenderinin çuи-
ньна-da kirizip keldim...

Соқыгваş. (Колдогьн узаньp). Clender
neni kuucьndazьp, vudyrglep turular?...

Çaraş. Olor, nalok keregin vaza pakostordь ka-
najьp ylezetenin kuucьndaştьlar... Maktaş өвөгөngө,
nalokть 430 salkovoj salar dep vudyrdi.

Векреј. (Аланзьp). Kuda—a—a—j Maktaş
anca akcanь kajdan taar, төлөр, сьdagaj-ne?

Çaraş. Ol oo nalokt̄ь nenin ucun onco salgan deze, mal̄ь k̄өр dezet... Çe onon-do vaška vajlarga nalokt̄ь salgan̄ь tadra-la... Bistij, bistij çoktu uluska nalokt̄ь tort salvas dezet...

Сокьгваş. (Ç a r a ş k a k u r s a k v e r i p). Maktaş onđьj nalokt̄ь t̄өлөр volvos ol kajtkan.. Он̄ьn maldar̄ь emdi-de k̄өр; saanda ujlar̄ь çirme azra, alt̄ь-çeti ajgьr mal̄ь var, oo yzeri çalcyлар̄ь-da bir 5 krely. Он̄ь çakşь şinziler k̄өrzө çazyrgan-da maldь tavьlar. Он̄ь sananganca, воjьндь-da k̄өrzөң çakşьla...

Векреj. Çe onzь cьn... Balam, onon vaška ne ugulat?

Çaraş. Komsomoldьn çuunьnda vurzuj çerinde volur turganьn kuucьndagandarьn uktьm, o yzeri eki kьs vala-la bir uul vala komsomolgo kirerge bicik bergen, olordь kozьp turganьn uguzup k̄өryştim...

Сокьгваş. Оj ukkan k̄өrgөndөрindi viske kuucьndar ver balam...

Çaraş. Kьdat çerindegi tyjmen toktovoj tam ojto tьньp çat, German-la Anglija çerlerinde işmекcilerdin tyjmezip turgandar̄ь çaandar tьньp turu, vaza kandьj-da çerdin uluzь воjь—воjь-la tartьzьp turganь tьn çaan dezedler... Çe men bicik vilbes kizi, olordьn kuucьndarьn çetre aajlap volvoj çadьm.

Сокьгваş. (В e k p e j ç a a r). Men saa vьltьr-daң ajdьp turvaj kajtьm, kycivis çetkence-le baldardь yureder—kerek dep... Baldardьn kuucьньn ugarga, sen kiceep tnrun, yurederi deze çok.

Çaraş. (А d a z ь n ç a a r). Аça, komsomoldor-дьn izin-çyrymin k̄өryp men kyjyndim, menile çazьt kьs baaldar komsomolgo çyryp nemenin aajьn syren

şuuzeten volьpтыr... Men komsomolgo kirejьn-le?...
(Çalganсыр отуру).

Сокьгваş. Men vodozom, meniң balam komsomolgo kerzin. Bis сылар караңујда отурвај, оо kirip taskar, çañ-çajьm çyrym көрзин!...

Векреј. (Сапаньр отура ла). Balam, men саа асьпадым... Kenetin çuu volo verze, ol tušta канайдарьн?...

Сокьгваş. Ondьj ermekti vaza kajdan ugur alдын?...

Векреј. Bu ermek төгын emes... Сарь деп кам камdaganda kacanda төгынди ajtnajtan. Ondьj куусьнды маа ol ajttь...

Çараş. Sen ача олорго вутре; камдар, vajlar visti mekelep turgандарьн sen emdi viler kerek...

Векреј. Çe balam, ondьj kerekti vudyрerge em turguza воş çok... Çurtzovetke varьр kelerge at таар алар kerek, тынаар бир воşto куусьндазыр көргөјле...
(Сьга верди).

Атыпсь көрунгени.

(Сокьгваş-ла, Çараş).

Сокьгваş. Balam, çuu vaştalgань сын volvozьн, komsomolgo kirip ala-la ajdada verzen kajдарьн? Men ondьj куусьнды ugur сала аланзыр турум...

Çараş. Sen кандьj-ла камдardьн төгын куусьндарьна асам сылар вутре; камдар, çарлыксылар, кудајьна мөргyjtenin таштагылар турганьн, sen көрвөј турун-ва?... Olor ulustь mekekelep, emdi sagьştarьна онь альпыр, bis камдајтаньвьсть таштап туривьс деп, gazetterde bicilip турганьн sen ukрадын-ва?... (Апсь кирди).

Çetinci kɵrɵngeni.

(Cokьgvař, Aңcь-la, Çarař).

Aңcь. (Çarař çaar). Kɵstɵrin surkurap, ne sygunur oturun?... (Kokьrlar). Kizeede berer ɵji çedip kelgen turvaj...

Cokьgvař. Çaңь-la çuukta kelip, çuundardagь ukkaңь kiucьndap oturdь, vaza komsomolgo kiretem dep çyri...

Çarař. Aңcь, meni komsomolgo kořkoj-ne?...

Aңcь. Seni kořpozо, kemdi, kozoton. Men vodozom sen komsomol volorьna çarağь...

Cokьgvař. Balamdь komsomolgo vererge men kiceep turum... Ol оо kirip, çakřьdan vařka nemee yurenves... Biste karьganca kьjnaьp oturganьvьs volgoj-lo!...

Aңcь. Senin vi kiucьnьң cьp... Çaan ulьң vaza seni tɵzɵgen volgon. Ol tyry volgon volzo, emdi kommunistьң voьь volor edi. Onьң vazьң çigen kizi vandit—Kajgorodov. Onь kanajьp kьjnaп ɵltyrgenin ugar volzom, men vastra çuulazьp varadьm... Bis—çoktular onь sanaпьp; vandit-la vajlardьң kьlьgьң kacanda unduvaj, çoktu-çojular ortondordь voьvьska çuuktadьp virigerin kiceep, ol çutpalarga taavьң vervej, suuluktap alar kerek...

Cokьgvař. Mьndьj kiucьndь men Bekrejge ajtkamda neme vodovos-ne... (Bekrejdiң eki valazьkerdi).

Cokьgvař. Sen Aңcь vlarдь kɵrzɵn; iř-te çok, yureneteri-de çok, teen irinen-le vařka neme vilvester... Bu sler kecke çetre kajda, kajda teenidiger?... Mьnar oturup azanьgar!... Aңcь vi mьndьj çadьřtan kizi kanajьp ajrьlar voььnьң çɵvin ver?...

Аңсь. Emdi çoktu ulustың argazы var... Birigip išteer çer-de var, baaldardы-da yureder aajы vaza tavylar... (Тышкарғы ezrik ulustың ermegi uguldы. Bir kizi „Bekrej yde-ve“ der kыjгыrdы).

Segizinci көруngeni.

(Аңсь, Соқываş, Çараş, Сысқан-ла, Богволцьк).

Богволцьк. (Аңсьнь, Bekrej der vodojlo). Sen, sen Bekrej ciguldaва. Men saa konorgo kirdim. Meni воо ви ijit (Сысқан çаагулар) ekeldi... Сысқан, meni воо sen ekeldи-ve?... M—m—m...

Соқываş. (Çагамзын). Kem çok, kem çok... (Богволцьктың тоньн көрур). Balkaşka cокolor сылар, kajda andандыгар?...

Сысқан. (Ezriginen neme ajdalvaj). Ви—и, ви Богволцьк der таңма attаң antara tartыр сыгывај kajтыс...

Богволцьк. (Отurarga турала, Аңсьнь тапър). Ви көрмөс, eki vuttu çеевеген воо kajdan kirip keldi?... Bekrej kajda, kadыт?...

Сысқан. (Ezriginen сыгыльр kalala). Ol kem—m—m, kem ol andыj?... Kem dedim?!

Аңсь. (Buduna тура kelup). Saa çelbe-gen voloton kizini kajdan tapтың!... Slerdij çutpa—arакызaktardы men көргөн emejim...

Богволцьк. (Çагамзыр). Sen Аңсь visti—arакызaktardы çамап көрвој (Кожньнаң ролуштор сыгарыр) ви тынаң евеş amzap көрзөн Аксь?...

Аңсь. Çок! Аракънь мен ісрес војгордън-да ісегелерігерді çайър алза волгој-ла (тура вашта-пър). Кол—күсі-ле çatkандардън акту күсін çір алала, emdi arakъ çуур çургендеріні көрзөр... Кем çок, вазала бир евеş сайрап аьгар...

Сагаş. Sler Аңсь вларла верşpeger, çetker ськра-зын...

Сьскан. (Çatkанса агај деп ајдыр). О—о—л, о—о—л ondo кандыј itt ькрајт?...

Ворволцьк. (Өсөр) Sen kacан ортозына ондыј çаан вий волуп ісрей турун... Мен сьлар вайлар-га çалсь волуп çургенунди undup салды-ва? Мен вай деп турган вудызин...

Аңсь. Озо вайларга кuldadyр, var-çок күсінди çidirgenimди мен kacанда unduвазым!... Ozogъ te-нектер emdi astagan emej...

Сокьгваş. Kudajдың ucун вларла веріşpe, Аңсь, коомој воlвозын...

Аңсь. Мындыј çutpalar-ла куисьндазатанымды мен вилерим. (Ворволцьк çаар). Sende emdi neң var? Bajлардың карканьна kirip, olordon neni аьр турун? Slerди olор meкелерге вилер emej!...

Ворволцьк. (Çьгыла, çьгыла туруп). Mende senің neң kaldы!... Bajлар мені azrap toјдыгыр çat—men-de olorgo воlзагым...

Аңсь. Olorgo кандыј іş іштеp azраньр турун? Çokтular вайлардың коьна kirzin деп vazала kul воlзын деп кісеп турганьнды ішке водор турун-ва?...

Ворволцьк. Ондыј-да volзо, sende ne keregin var, мені yurederге турун-ва?!...

Сокьгваş. (Кісінек валдарьп ајль-пан сьгарьр іјеле). Sen Borvolçьk kizinin ajьnda tujmeve, тьнаң kederi ськ!...

Ворволçьк. Erzek, sen таа асьпва, војьп ськ!... Meni тьнаң сьгара syrele, Аңсь-la eky artarga turuң-ва?... (Ide salдь, Сокьгваş, Сьскан-пьп устуне сьгьлдь).

Сокьгваş. (Бјлар). Kizinin ajьnda ezi volo-tonьндь toktot!... (Borvolçьkть тьşкагь сь-гарьр salдьлар).

Аңсь. Çараş, сен вагьр ol ispolnitel'дь ekel men ol көрмөсти көрөјьп (сьга verdiler).

Тогузьпсі көгүңени.

(Сокьгваş-la, Сьскан).

Сокьгваş. (Сьскандь көгүр). Т'фу, (t y k y r y p) çydegin, çydegin.. Çе ви ковь-çikte çапьс ајьл çurttap neme volvos turu... Çаантајьп-la тьндьј ezrik—çydekterden kizi ајгьльр volvos... (Ај-льп çупатть, Ворволçьк кирди).

Опьпсь көгүңени.

(Сокьгваş, Ворволçьк-la, Сьскан).

Ворволçьк. Sen erzek kadьt, ne tujmer ськтьп, коммунистьп војь volorgo turuң-ва! Senen çара ki-zee kurc volorgo турганьп ne деп ајдар... (Сокьг-ваş касарга турарда Ворволçьк возотной çат).

Сокьгваş. (Ворволçькть ол Сьскан-пьп устуне ськдь). Ма менен алганьп ви!...